

Pohjola-Norden
Norden och den ryska marknaden
10 november 2009

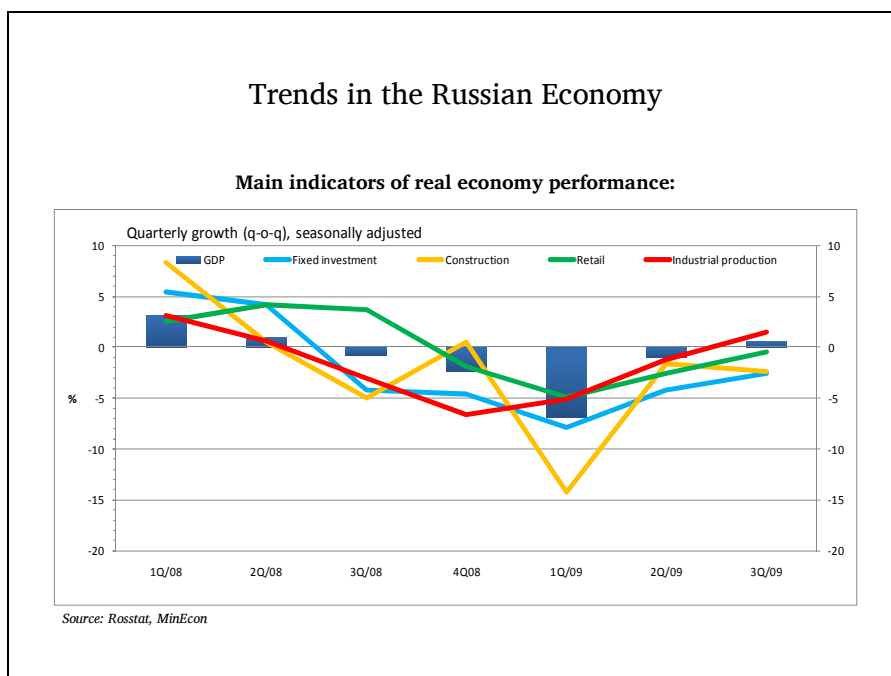
Aleksanterinkatu 15B
00100 Helsinki, Finland
office@eastoffice.fi
www.eastoffice.fi

René Nyberg
CEO, Ambassador (ret.)

Rysslands ekonomiska utsikter

Det råder inget tvivel om att den ekonomiska krisen slog hårt till mot Ryssland. Ändå finns det tecken på att den ryska ekonomin igen växer och att inflationstakten har minskar starkt. Kriser hör till livet och som det kinesiska ordspråket lyder – inget träd når ända upp till himlen.

rene.nyberg@eastoffice.fi
Tel: +358-10-841 4101
Mob: +358-50-420 3840
Fax: +358-10-841 4110

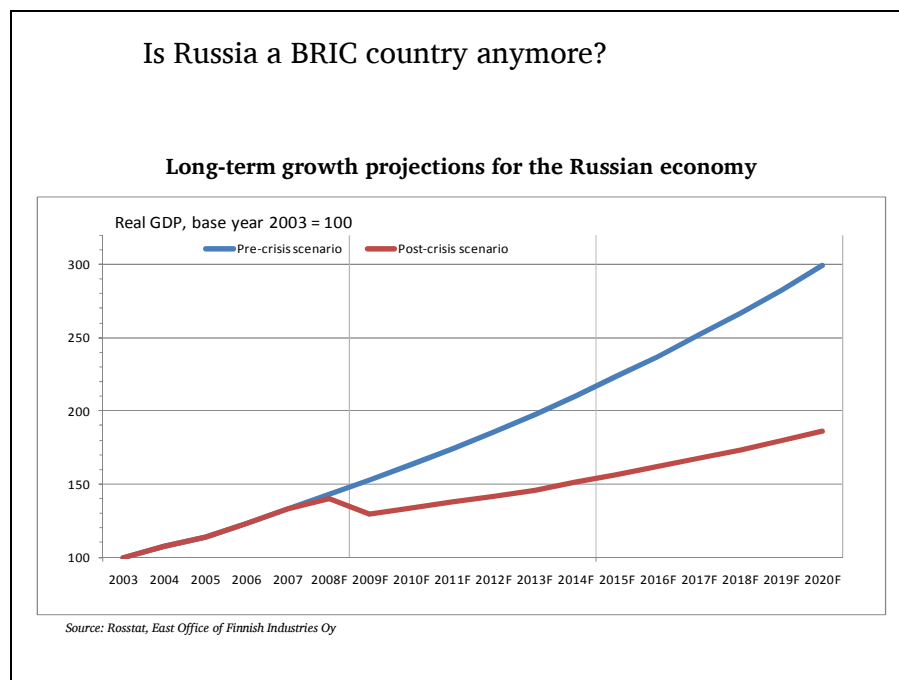

Den fantastiska tillväxten och oljepriset, som närmade sig 150 dollar per fat, bländade alla. Idag vet vi att det som betraktades som stabilitet var en funktion av oljepriset – även arrogans korrelerade med oljeprisen. Trycket att reformera växer, fast man allt emellanåt har haft all orsak att oroa sig över att Ryssland slösat bort en ”bra kris” – *never waist a good crisis*.

När dimman så småningom lättar kan vi urskilja ett landskap fullt av erosionsskador.

Det hörde till den nya ryska självbilden att Ryssland är en av de fyra mest dynamiska s.k. BRIC länderna: Brasilien, Ryssland, Indien

och China. Uttrycket myntades ursprungligen av Goldman Sachs redan 2002. Men idag ser vi att BIC och R har gått skilda vägar.

Den andra iakttagelsen gäller det tillstånd i vilket Rysslands fysiska infrastruktur befinner sig. Dvs. hur vägar, hamnar, flygfält, kommunala nätverk och kraftverk mår. Den dramatiska olyckan i Rysslands nyaste vattenkraftverk Sajano-Sjusjenski i östra Sibirien blev i höstas en skrämmande demonstration och varning för hela landet. Olyckan i kraftverkets turbinsal betraktas som Rysslands mest allvarliga tekniska katastrof sedan Tjernobyl.

Faktum förblir att jätteriket lider ekonomiskt av en underutvecklad infrastruktur. Ryssland är fortfarande ett utpräglat järnvägsland, men inte ens järnvägsnätet har utbyggt och moderniserats i takt med den ekonomiska utvecklingen. Snabbtågsförbindelsen mellan Helsingfors och St. Petersburg, som tas i bruk exakt om ett år, kommer att bli Rysslands första moderna järnvägsförbindelse till ett grannland. Resetiden beräknas till en början vara 3,5 timmar och senare bara tre timmar.

Gogols beskrivning av Ryssland som ett land med dåliga vägar och dumbommar är ett bevingat ord, och ett vägnät som aldrig har byggts ut förblir den värsta bristen bland alla brister. Inte ens mellan Europas största och fjärde största stad, Moskva och St. Petersburg, finns det någon motorväg.

Mobiliteten i dagens Ryssland är enkelriktad – till Moskva. Ingen vill lämna denna ”strålande stad bortom bergen” och det är inte lätt att få kvalificerad arbetskraft att flytta till provinsen. Jättelandets

brist på attraktiva regionala centra och landets dysfunktionella resursallokering är en kvarlåtenskap från sovjettiden. Både befolkning och industri har spritts ut på ett ohållbart sätt. Allt förvärras av den usla infrastrukturen.

Demografin är och förblir en av Rysslands största utmaningar, med direkta följder för arbetsmarknaden och ekonomin, men också för militärens rekryteringsutsikter. Brist på okvalificerad arbetskraft kan täckas med hjälp av invandring från Central Asien och Kaukasus, med all de problem som det förorsakar – redan nu har uttrycket ”*fremtarbeiter*” blivit ett ryskt ord. Frågan är öm och hela problematiken vanskelig. Hälsotillståndet är alarmerande och det gäller för all del inte bara supandet utan även spridningen av HIV-infektioner och multiresistent TB. Därför kan dagens Ryssland inte i något hänseende räkna med Stalins utsinliga ”sibiriska divisioner”. Rysslands resurser är begränsade, det gäller speciellt de mänskliga resurserna.

Med tanke på den systembetingade trögheten förblir det en prestation att Ryssland på tio år genomförde en total omdaning av elektricitetssystemet sommaren 2008. Den ryska elreformen kan i europeiskt perspektiv beskrivas som radikal och genomgripande, med en konsekvent splittring av produktion och distribution, vilket hade en omedelbar effekt i form av nya investeringar. Elreformen och de därmed förbundna miljardinvesteringarna av **Enel**, **Eon** och **Fortum**, kombinerade med investeringar från stora ryska bolag, är ett viktigt och avgörande steg på väg mot modernisering och energieffektivitet.

Det finns flera exempel på vad nationalekonomer kallar för *low hanging fruit* i den ryska ekonomin, men den mest uppenbara är utan vidare energislösandet som åtminstone till en del kunde åtgärdas relativt lätt.

Det sovjetiska arvet är betungande. Fast Ryssland idag är en marknadsekonomi, har den inte kunnat befria sig från den rysk-sovjetiska byråkratins strupgrepp. Det beräknas att *red tape*, som det heter på engelska, kostar ekonomin några procent av BNP. För att citera premiärminister Vladimir Putin: “Den överstora byråkratin ... är planekonomins tunga arv. Då fattades alla beslut på den administrativa nivån”. Jag kommer fortfarande ihåg dåvarande ekonomiministerns och nuvarande Sberbankchefen Herman Grefs sarkastiska kommentar till EU-ambassadörerna 2002. Han konstaterade att han nog förstår certifieringsbehovet i allmänt, men inte varför vi certifierar schweiziska ur.

Den ryska regeringen kan klandras för mycket, men det förblir en prestation att landet med eftertanke sparade inkomster från

Aleksanterinkatu 15B
00100 Helsinki, Finland

office@eastoffice.fi
www.eastoffice.fi

René Nyberg
CEO, Ambassador (ret.)

rene.nyberg@eastoffice.fi
Tel: +358-10-841 4101
Mob: +358-50-420 3840
Fax: +358-10-841 4110

energiexporten och mötte den ekonomiska stormen med ansevärliga reserver. Det förblir en akademisk fråga om dessa reserver borde ha investerats i t.ex. infrastrukturbygge i stället för i placeringar på kapitalmarknaden i väst.

Fast den ryska befolkningens tilltro till systemet är och förblir lågt kunde Ryssland på hösten 2008 undvika en krasch inom bankväsendet. Det beräknas att den ryska befolkningen under oktober månad 2008 sålde rubel för 50 miljarder dollar, som efter en tid växlades tillbaka.

Reformbehoven är stora och det finns tvekan på att den politiska och ekonomiska eliten inser den nödvändigheten. Men som vi vet är reformlistan oändligt lång. Och lång är också listan på nödvändiga investeringar.

Frågan om investeringarna gäller i stor utsträckning Rysslands förmåga och beredskap att motta och locka till sig också utländska investeringar. Rysslands stora beroende av energiintäkter kräver ökade investeringar i gas och olja. Och här finns det mindre *low hanging fruit* att plocka. Praktiskt taget alla betydande nya energikällor ligger i områden – i Arktis och vid Ishavet – som kräver västlig teknologi och kunnande och därmed ett mycket nära och förtroendefullt samarbete med västliga bolag. Förutom teknologi kräver nya källor också ny infrastruktur. Det förblir en av de största utmaningar speciellt i östra Sibirien och Fjärran Öster, områden som ligger tusentals kilometer öster om Ural och som först nu i större skala öppnas för energiinvesteringar.

Olja och gas från Östra Sibirien och ryska Fjärran Östern har en annan marknad än Västra Sibirien vars sumpmark hittills har försörjt Ryssland och halva Europa med gas och olja. Först nu och efter krisen, och på grund av brist på egna medel, har Ryssland också vänt sig till Kina för energiinvesteringar.

Bilden är bekant. Ryssland har på grund av sin snabbt växande energiexport blivit beroende av marknaden. Detta ömsesidiga beroende beskriver den moderna världens, men speciellt naturligtvis Rysslands och Europas förhållande. I mycket är det ömsesidiga beroende någonting positivt och väldigt europeiskt.

Investeringar och integration är inte teoretiska frågor. Den här utvecklingen har genom den ekonomiska krisen nått sin kulmination. Hur än man vänder på saken vinner Ryssland med att integrera sig och delta i den internationella arbetsfördelningen. WTO eller principerna i energichartern betyder gemensamma spelregler, vilket underlättar handeln och uppmuntrar till investeringar.

Aleksanterinkatu 15B
00100 Helsinki, Finland
office@eastoffice.fi
www.eastoffice.fi

René Nyberg
CEO, Ambassador (ret.)

rene.nyberg@eastoffice.fi
Tel: +358-10-841 4101
Mob: +358-50-420 3840
Fax: +358-10-841 4110

Ett aktuellt exempel är Esbo konventionen om miljöskyddet för Östersjön. Ryssland har undertecknat konventionen, men inte ratificerat den. Samtidigt har Ryssland i den krävande tillståndsprocessen för gasledningen Nord Stream i praxis följt Esbo konventionens föreskrifter. Tröskeln att ratificera konventionen bör därmed inte mera vara oöverkomlig.

* * *

Om jag måste välja två uttryck för att karakterisera det nya Ryssland skulle det bli **systembetingade problem** (*systemic*) som diskuterats ovan och **frihet**.

Ryssland och ryssarna idag är friare en någon tidigare tidpunkt i landets historia. Rubeln är konvertibel – vilket hösten 2008 uppvisade – och gränserna är öppna. Ryssarna har blivit Finlands största turistgrupp och Finland beviljar mera visum i Ryssland än något annat Schengenland. Ingenting begränsar den ryska medborgarens privata liv. Ett spännande fenomen är den ovanligt öppna debatten i internet. Även elitdebatten i vissa tidningar och speciellt på radiostationen ”*Ekho Moskvy*” våglängd är allt annat än långtråkig.

Finland förblir för Ryssland en stor handelspartner och en källa till investeringar. Sammanlagt har den finska industrin investerat mera än fem miljarder euro i Ryssland.

För Finland är Ryssland än marknad med enorm växtpotential. Även om tillväxten sannolikt förblir långsammare än före krisen,

kommer den ryska ekonomin förmodligen att växa snabbare än t.ex. Väst-Europas.

Finland är även grannlandet med den bästa gränsinfrastrukturen och det bästa logistikkunnandet. Även om transittrafiken speciellt av bilar inte återhämtar sig, förblir Finland och dess hamnar den snabbaste förbindelsen från hamnen i Hamburg till Moskva.

Aleksanterinkatu 15B
00100 Helsinki, Finland
office@eastoffice.fi
www.eastoffice.fi

René Nyberg
CEO, Ambassador (ret.)

rene.nyberg@eastoffice.fi
Tel: +358-10-841 4101
Mob: +358-50-420 3840
Fax: +358-10-841 4110